

LEDDSETNINGAR.....	2
Forteljande leddsetningar	2
Spørjande leddsetningar	4
Adverbiale leddsetningar	7
Som-setningar	9
Ordstilling i leddsetningar.....	10

LEDDSETNINGAR

Ei setning som er ledd i ei anna setning, kallar vi ei **leddsetning**. Leddsetninga blir ofte knytt til ei heilsetning ved hjelp av ein subjunksjon, f.eks. **fordi, når, at**:

Carmen flytta til Noreg **fordi ho er gift med ein nordmann**.

Ho vil få seg jobb **når ho har lært norsk**.

Arne fortel **at maten er god**.

Leddsetninga har verbal og subjekt, men kan ikkje stå aleine.

Leddsetninga **fordi ho er gift med ein nordmann** gir ikkje meining aleine. Vi ventar å høyre meir.

Forteljande leddsetningar

Ei forteljande leddsetning knyter vi til heilsetninga ved hjelp av subjunksjonen **at**. Subjektet kjem like etter **at**.

Forteljande heilsetning	Forteljande leddsetning
Maten er god.	Arne seier at maten er god .
Boka er bra.	Arne fortel at boka er bra .
Filmen begynner klokka sju.	Arne svarte at filmen begynner klokka sju .

Merk! Det heiter **å fortelje at, å seie at, å svare at**.

1

Gjer setningane om til forteljande leddsetningar.

Carmen er kona hans. Arne seier at _____.

Luisa går på skule i byen. Arne fortel at _____.

Leo er tolv år. Arne svarer at _____.

Ålesund er ein fin by. Arne seier at _____.

Huset er raudt. Arne svarer at _____.

Det snør i dag. Arne seier at _____.

Bilen er ny. Arne fortel at _____.

Direkte og indirekte tale

I direkte tale fortel vi **nøyaktig** kva ein person seier. Det er personen sjølv som snakkar.

Direkte tale markerer vi ved å bruke kolon, :, og hermeteikn, ”.

Ved indirekte tale fortel vi kva **ein annan person** har sagt. Då må vi ofte skifte pronomen i leddsetningane.

Direkte tale	Indirekte tale
Arne seier: ” Eg vil lære spansk.”	Arne seier at han vil lære spansk.
Luisa og Leo seier: ” Vi liker å ha ferie.”	Luisa og Leo seier at dei liker å ha ferie.
Carmen seier: ”Arne er mannen min .”	Carmen seier at Arne er mannen hennar .

2

Kva seier dei?

”Eg liker å spele fotball.”

Leo seier at _____.

”Eg er 17 år gammal.”

Luisa seier at _____.

”Eg er lege.”

Carmen seier at _____.

”Eg er glad i kona mi.”

Arne seier at _____.

”Luisa er storesystera mi.”

Leo seier at _____.

”Eg kjem snart!”

Luisa roper at _____.

Utsegnsverb i preteritum

Når vi gjer om direkte tale til indirekte tale, må vi passe på at verba i begge setningane står i same tid.

Viss utsegnsverbet er i preteritum, f.eks. **spurde** eller **sa**, må verbet i leddsetninga også stå i ei preteritumsform:

Direkte tale	Indirekte tale
Carmen sa: "Eg les ."	Carmen sa at ho las .
Leo sa: "Maten er god."	Leo sa at maten var god.
Arne spurde: " Skal eg lage kaffi."	Arne spurde om han skulle lage kaffi.

3

Gjer setningane om til indirekte tale med verba i preteritum.

Han fortalde: "Ho bur på Cuba."	Han fortalde at _____.
Ho sa: "Eg liker å lage mat."	Ho sa at _____.
Han sa: "Eg elsker deg."	Han sa at _____.
Ho sa: "Eg vil ha is."	Ho sa at _____.
Han sa: "Vi må gå."	Han sa at _____.
Mora fortalde: "Vi er heime."	Mora fortalde at _____.
Ho spurde: "Vil du bli med på kino?"	Ho spurde om _____.
Ho sa: "Eg lurte på om han kjem."	Ho lurte på om _____.
Leo spurde: " Kan eg få ein is?"	Han spurde om _____.

Spørjande leddsetningar

Ei spørjande leddsetning knyter vi til ei heilsetning ved hjelp av **om**:

Spørjesetning	Spørjande leddsetning
Er maten ferdig?	Arne spør om maten er ferdig .
Kjem Carmen?	Arne spør om Carmen kjem .

Merk! Det heiter å **spørje om**, **lure på om**.

4

Gjer spørjesetningane om til leddsetningar.

Forstår ho? Han lurar på _____.

Blir det fint vår i morgon? Luisa lurar på _____.

Er dei svoltne? Carmen spør _____.

Er spansk vanskeleg? Arne lurar på _____.

Har dei lunsjpause? Luisa spør _____.

Har nokon sett boka mi? Leo spør _____.

Er dette bilen hennar? Arne spør _____.

5

Set inn *om* eller *at*.

Leo veit ikkje _____ han kan kome på trening i kveld.

Arne seier _____ Luisa må kome heim klokka 23.00.

Luisa spør _____ ho kan få vere ute ein halv time til.

Carmen seier _____ Luisa ikkje får lov.

Dei vil gjerne vite _____ vi liker å bu i Noreg.

Vi lurar på _____ du har klart å løyse oppgåva.

Han spurde _____ noko veldig viktig.

Dei visste _____ det kom til å gå bra.

Spørjeord som subjunksjon

Når ei spørjesetning opnar med eit spørjeord, bruker vi **spørjeordet** til å knyte saman setningane. Spørjeordet fungerer då som subjunksjon i setninga. Subjektet kjem rett etter spørjeordet:

Spørjesetning	Spørjande leddsetning
Kva heiter han?	Arne spør kva han heiter.
Kven er det?	Arne spør kven det er.
Når kjem han?	Arne lurar på når han kjem.
Kor mange eple har du?	Arne spør kor mange eple eg har.
Kva for ei bok liker ho best?	Arne vil vite kva for ei bok ho liker best.

6

Bruk spørjeord som subjunksjon.

Kva sa han?	Eg høyrde ikkje _____.
Når begynner filmen?	Carmen spør _____.
Kvar bur dei?	Leo veit ikkje _____.
Kva tyder namnet ditt?	Ingen veit _____.
Korleis stavar han namnet?	Carmen spør _____.
Kor gammal er oldefaren min?	Luisa veit ikkje _____.
Kvifor må vi ha det?	Ingen forstår _____.
Kor mange bøker har dei lese?	Læraren vil vite _____.
Når er Noregs nasjonaldag?	Han vil vite _____.
Korleis kjem han seg heim?	Carmen spør _____.

Når spørjeordet er subjekt i setninga, må vi ha med **som**.

Kva skjer?	Eg vil vite kva som skjer.
Kven vann?	Eg vil vite kven som vann.
Kva for nokre sko er dine?	Eg vil vite kva for nokre sko som er dine.
Kva for ei jakke er di?	Eg vil vite kva for ei jakke som er di.

7

Set inn spørjeord som subjekt i leddsetninga.

Carmen vil vite _____	har knust vasen.
Luisa vil vite _____	skjedde i går.
Arne lurar på _____	kjem i kveld.
Eg veit ikkje _____	er viktigast.
Leo lurar på _____	vil spele fotball med han.
Ingen veit _____	bur her.
Carmen vil vite _____	for ei bok _____ er hennar.
Arne vil vite _____	ringer på døra.
Læraren fortel _____	verb _____ er a-verb.
Ho forklarar _____	setningar _____ er leddsetningar.

Adverbiale leddsetningar

Mange leddsetningar kan fylle plassen til eit adverbial. Derfor kallar vi desse for adverbiale leddsetningar:

Vi åt middag **klokka sju**. (adverbial)

Vi åt middag **då klokka var sju**. (adverbial leddsetning)

Adverbiale leddsetningar kan f.eks. fortelje om:

Årsak:	Carmen kjem ikkje fordi ho er sjuk .
Tid:	Eg budde på Cuba då eg var liten .
Motsetning:	Han går tur kvar dag sjølv om han er 90 år .
Vilkår:	Eg skal reise jorda rundt viss eg vinn ein million .

8

Knyt saman setningane med *fordi*.

Carmen kjem ikkje. Ho er sjuk.

Carmen kjem ikkje fordi ho er sjuk.

Han kan ikkje lese. Han er 3 år.

Luisa svarer ikkje. Ho er ute.

Han ser ikkje. Han er blind.

Postmannen skreik. Hunden beit.

Eg må gå. Eg må på eit møte.

Eg kjem ikkje heim no. Eg må handle.

Han er i Noreg. Han skal arbeide her.

9

Lag setningar. Bruk subjunksjonane til venstre.

fordi _____

då _____

sjølv om _____

viss _____

slik at _____

dersom _____

sidan _____

Verbal på plass nummer to

Ei leddsetning kan kome først i ei setning. Det vil seie på første plass i skjemaet. (Sjå Heilsetning, s. 9.) Verbalet kjem alltid på plass nummer to, rett etter leddsetninga.

1. plass	2. plass	resten av setninga
Då eg var liten,	budde	eg på Cuba
Sjølv om han er 90 år,	går	han tur kvar dag.

Merk! Når leddsetninga kjem først i ei setning, set vi komma etter leddsetninga.

10

Start med leddsetninga først.

Eg skal reise jorda rundt viss eg vinn ein million.

Viss eg vinn ein million, _____.

Eg vil ikkje ha vatn sjølv om eg er tørst.

Eg var ofte sjuk då eg var liten.

Læraren vart sint fordi Leo ikkje hadde gjort leksene.

Vi kjem til finalen viss vi vinn denne kampen.

11

Skriv setningane ferdig.

Då eg var liten, _____.

Fordi eg er trøtt, _____.

Sjølv om han er rik, _____.

Viss det blir fint vêr i morgon, _____.

Som-setningar

Som-setningar fortel meir om eit anna ord i heilsetninga.
Desse setningane blir innleidde med subjunksjonen **som**:

Eg besøkte **ein ven**. **Venen min** er sjuk. Eg besøkte **ein ven som** er sjuk.

Som peiker tilbake på **ein ven**. **Som** fungerer som subjekt i leddsetninga.

12

Gjer om til som-setningar.

Carmen har ein son. Sonen heiter Leo.

Vi har ein nabo. Naboen er 80 år gammal.

Vi bur i ein by. Byen heiter Ulsteinvik.

Vi bur på ein liten stad. Staden ligg ved kysten.

Når **som** ikkje er subjekt i leddsetninga, kan vi ta bort **som**:

Eg har kjøpt **ei bok**. Du kan låne **boka**. Eg har kjøpt **ei bok (som)** du kan låne.
Vi møtte **ein lege**. Vi snakka **med legen**. Vi møtte **ein lege (som)** vi snakka **med**.

Merk! I det siste eksemplet kjem preposisjonen heilt til slutt i leddsetninga.

13

Gjer om til som-setningar

Arne har ein jobb. Han liker jobben.

Vi leiger eit hus. Kommunen eig huset.

Naboen har ein baby. Luisa passar babyen.

Vi las eit eventyr. Eg har lese det før.

Vi skal sjå ein film. Alle snakkar om filmen.

Vi besøkte byen. Familien din bur i byen.

Arne har ei kone. Du må helse på henne.

Eg har eit rom. Vi har pussa opp rommet.

Ordstilling i leddsetningar

Ordstillinga i leddsetningar er forskjellig frå ordstillinga i heilsetningar. I leddsetningar kjem subjektet rett etter subjunksjonen, og adverbialet kjem **før** verbalet:

1	2	3	4	Resten av setninga
subjunksjon	subjekt	setningsadverbial	verbal	
at	han	ikkje	liker	fisk.
fordi	han	alltid	kjem	for seint.
som	eg	ikkje	kjenner.	

14

Set inn adverbja på rett plass i leddsetningane.

ikkje Han seier at han kan snakke spansk.

ofte Carmen fortel at ho tenkjer på heimlandet.

aldri Det er rart at ho har sett snø.

gjærne Eg er sikker på at dei vil ha mat når dei kjem.

15

Gjer heilsetningane om til leddsetningar.

Carmen kjem ikkje. Han seier at _____.

Leo vil ikkje leggje seg. Han seier at _____.

Han har aldri tid. Han seier at _____.

Elevane forstår ikkje. Han seier at _____.

Kvifor kjem ikkje Carmen? Han spør _____.

Skal dei ikkje ha pause? Han spør _____.

Kvifor må alltid eg gjere det? Han spør _____.

SVA og SAV

For å hugse ordstillinga i heilsetningar og leddsetningar kan ein bruke denne regelen:

SVA er heilsetningsordstilling.**SAV** er leddsetningsordstilling.

Heilsetning				Leddsetning				
S	V	A		subjunksjon	S	A	V	
Han	rekk	ikkje	bussen	fordi	han	alltid	kjem	for seint.
Han	kjem	alltid	for seint.					

16

Knyt saman setningane.

Han hadde ikkje mykje tid. Han ville besøkje mormora si.

Sjølv om _____, _____.

Ho kjenner ikkje nokon. Ho vil ikkje flytte.

Sjølv om _____, _____.

Prøva var ikkje vanskeleg. Ho klarte ikkje prøva.

Sjølv om _____, _____.

Vêret er ofte dårleg. Dei liker seg her.

Sjølv om _____, _____.

Han er berre tre år. Han kan lese.

Sjølv om _____, _____.

17

Gjer om til som-setningar.

Vi held på med ei grammatikkoppgåve. Grammatikkoppgåva er ikkje vanskeleg.

Luisa har ein bror. Broren spelar ofte fotball.

Dei snakkar eit språk. Eg forstår ikkje språket.

Kari har ei syster. Eg kjenner ikkje systera.

Dei har ein onkel. Onkelen kjem aldri på besøk.

Vi har ein ven. Venen kan dessverre ikkje kome.

Leo har ein mobiltelefon. Han snakkar alltid i mobiltelefonen.

Naboen har ein baby. Luisa sit ofte barnevakt for babyen.
